

Inhoudelijk verslag

Project praktijkonderzoek naar meer verantwoorde
flexibilisering van de regelgeving met oog op hogere
turnover in de bijzondere jeugdbijstand.

(1 december 2013 – 31 december 2015)

Alle werkzaamheden in het kader van dit project werden gerealiseerd met de steun van het Agentschap Jongerenwelzijn.

De Cocon, Jeugdhulp aan Huis vzw

Ham 133

9000 GENT

Inhoudsopgave

1	Situering van het project.....	3
1.1	Beknopte omschrijving van het project/experiment.....	3
1.2	Situering situatie anno december 2013	3
1.3	Projectdoelstellingen.....	3
1.4	Concreet	3
1.5	Beoogde maatschappelijke behoefte van het project:	4
1.6	Doelgroepen van het project.....	4
1.6.1	Doelgroep contextbegeleiding	4
1.6.2	Doelgroep CBAW.....	4
1.7	Personele middelen.....	4
1.8	Projectstuurgroep.....	4
2	Situering hulpverleningsmethodieken: IKT en TB	5
2.1	Thuisbegeleiding versus Intensief kortdurende thuisbegeleiding.....	5
2.1.1	Doelgroep en doelgroepkenmerken - algemeen	5
2.1.2	Verschillen naar doelgroep tussen Intensief kortdurende thuisbegeleiding en Thuisbegeleiding ...	6
3	Het project – doelstelling 1	6
3.2.1	Onderbouw uitspraak resultaat m.b.t. turnover aan de hand van indicatoren	7
4	Het project – doelstelling 2	12
4.1	Het afgelegde proces in een notendop	12
4.2	Begeleid zelfstandig wonen versus Contextbegeleiding in functie van autonoom wonen	13
4.2.4	bereikte intensiteit in de methodiek.....	16
4.3	De methodiekbeschrijving	16
5	Het project – doelstelling 3	17
5.1	Algemene opmerking	17
5.2	Contextbegeleiding.....	17
5.2.1	Typemodules contextbegeleiding	17
5.2.2	Aanmelding kan efficiënter – de mythe van het rechtstreeks toegankelijke.....	17
5.2.3	Aanmelding kan efficiënter - verlaat de huidige “te brede invulling” van generalistisch werken .	17
5.2.4	Aanbevelingen.....	18
5.3	CBAW.....	19
5.3.1	Aanbeveling 1: zet in op autonoom wonen en verlaat de focus op zelfstandig wonen	19
5.3.2	Aanbeveling 2: zet in op het herstel en uitbouw van het sociaal en familiaal netwerk	19
5.3.3	Aanbeveling 3: Voorzie een standaardperiode waarin een dubbele maatregel mogelijk is	19
5.3.4	Aanbeveling 4: creëer een typemodule CBAWHI	20
5.3.5	Aanbeveling 5: Een niet EMK-aanbeveling	20

1 Situering van het project

1.1 Beknopte omschrijving van het project/experiment

Dit project / experiment gaat over een praktijkonderzoek naar meer verantwoorde flexibilisering van de regelgeving met oog op een efficiënter gebruik van de maatschappelijke middelen ter beschikking gesteld aan De Cocon vzw. Het project loopt vanaf 1 december 2013 tot en met 31 december 2015.

1.2 Situering situatie anno december 2013

'De Cocon' had sinds 2013 een erkenning als organisatie voor bijzondere jeugdbijstand met 48 modules contextbegeleiding (waarvan 5 plaatsen aan hoge intensiteit) en 24 modules contextbegeleiding in functie van autonoom wonen. Tegelijkertijd kunnen hiermee 72 cliënten begeleid worden. Gemiddeld wordt bij een 100% bezetting er hulp geboden aan 61,5 minderjarigen en hun context.

'De Cocon' is in het kader van EMK erkend voor Contextbegeleiding en Contextbegeleiding in functie van autonoom wonen met een totaal van 120 punten. Volgens deze erkenning begeleidt 'De Cocon' 72 minderjarigen per week. Op organisatieniveau wordt minimaal 120 uur contextbegeleiding gemiddeld per week gepresteerd (procesindicator).

1.3 Projectdoelstellingen

- **Doelstelling 1:** door minder cliënten (minimaal 54) gelijktijdig te begeleiden zal de initiatiefnemer meer kortdurende en intensievere trajecten aanbieden (minimaal 28) en is de doelstelling om minimaal 20% meer nieuwe cliënten (minimaal 73 op jaarbasis) hulp te bieden met een vergelijkbaar of beter resultaat.
- **Doelstelling 2:** voor contextbegeleiding in functie van autonoom wonen wordt tijdens het eerste projectjaar een methode ontwikkeld die meer contextgericht is dan het vroegere BZW en gemiddeld minimaal 25% kortdurender moet zijn dan de huidige BZW-trajecten.
- **Doelstelling 3:** het aanreiken van elementen / aanbevelingen voor het verfijnen van de EMK regelgeving in het kader van een meer verantwoorde flexibilisering en een efficiënter gebruik van de maatschappelijke middelen.

1.4 Concreet

In het kader van dit experiment zal De Cocon vzw 25% van de erkende capaciteit "niet benutten" in het kader van intensievere kortdurende trajecten. De procesindicator en streefdoel dat op organisatieniveau minimaal 120 uur contextbegeleiding gemiddeld per week blijft behouden.

M.a.w. tijdens de duur van het project begeleidt De Cocon vzw bij een "100% bezetting" minimum 54 minderjarigen in de modules contextbegeleiding en contextbegeleiding in functie van autonoom wonen (relevant voor de bezettingsgraad), waarvan minimaal 28 kortdurende trajecten aan een hoge intensiteit (+ 3 uur op weekbasis). NOOT: Een maximum aantal begeleidingen wordt niet bepaald.

M.b.t. Thuisbegeleiding en Intensief kortdurende thuisbegeleiding werden de gebruikte methodes reeds ontwikkeld.

Voor contextbegeleiding in functie van autonoom wonen wordt tijdens het eerste projectjaar een methode ontwikkeld - cfr de maatschappelijke opdracht - die veel meer contextgericht dan het vroegere BZW en gemiddeld minimaal 25% kortdurender moet zijn dan de huidige BZW-trajecten. Voor de momenteel lopende BZW trajecten wordt de duur tevens beperkt tot maximaal 15 maanden.

Tijdens de projectduur wordt er niet ingegrepen op de instroom (cfr. 2008-2013). Gezien de opnameplicht gaan we in op elke vraag van de jeugdhulpregie (intersectorale toegangspoort).

1.5 Beoogde maatschappelijke behoefte van het project:

- efficiënter gebruik van de maatschappelijke middelen
- een hogere turnover in het aanbod van het bestuurlijk arrondissement Gent – Eeklo, zodat er periodiek sneller open plaatsen beschikbaar zijn voor de jeugdhulpregie (Intersectorale toegangspoort).
- Een methode voor contextbegeleiding in functie van autonoom wonen

1.6 Doelgroepen van het project

1.6.1 Doelgroep contextbegeleiding

Gezinssystemen met kinderen en jongeren tussen 0 en 18 jaar waar door maatschappelijke, individuele en/of relationele problemen de dynamiek in het gezin spaak loopt, de ontplooiing van één of meer individuen in het gedrang komt en de toekomstperspectieven voor het gezin vernauwen.

Het doel van de contextbegeleiding is drieërlei:

- Het zodanig verbeteren van het gezinsklimaat dat de minderjarige er veilig kan opgroeien en zich kan ontwikkelen (en een mogelijk uithuisplaatsing van één of meerdere minderjarigen te vermijden)
- Het vergroten van de opvoedkundige- en sociale vaardigheden van de om beter gebruik te (leren) maken van hulpbronnen (formele en informele) in hun sociale omgeving.
- In overleg gaan – in samenspraak met de verwijzende instantie - met de verschillende hulpverleningsvormen binnen het gezin ter optimalisering van het doelstellingenplan.

1.6.2 Doelgroep CBAW

Jongeren (17-21 jaar) die nood hebben aan een stabiele thuissituatie en vaak een lang parcours in de jeugdhulp hebben doorlopen:

- Jongeren met een verhoogde kans op thuisloosheid
- Jongeren die uitstromen uit de residentiële hulpverlening en gere-integreerd moeten worden in een gezinssituatie.
- Jongeren die in hun kern- of nieuw-samengesteld gezin verblijven, maar de gezinsgerichte pedagogische thuishulp schiet tekort.
- Jongeren die samenwonen met familie of vrienden en hiermee problemen ervaren.
- Jongeren die zelfstandig wonen of gaan wonen, maar nog niet de nodige competenties en het netwerk hebben ontwikkeld om dit te aan te kunnen.

1.7 Personele middelen

In overeenstemming met het erkenningsbesluit zal de initiatiefnemer zich tijdens het eerste projectjaar, dat loopt van 1 december 2013 tot en met 30 november 2014, verzekeren van de diensten van 1,2 voltijdse equivalent met minimaal de kwalificatie van bachelor.

Voor het tweede projectjaar, dat loopt van 1 december 2014 tot en met 31 december 2015 zal de initiatiefnemer het project verder zetten met reguliere middelen die hem toegekend worden als organisatie voor bijzondere jeugdzorg.

1.8 Projectstuurgroep

Het project werd opgevolgd door een stuurgroep bestaande uit vertegenwoordigers van het kabinet Welzijn, de afdelingen Preventie- en verwijzersbeleid, Intersectorale toegangspoort en Voorzieningenbeleid en 'De Cocon'.

De projectstuurgroep kwam 2 maal samen: 29 april 2015 en 10 maart 2016.

2 Situering hulpverleningsmethodieken: IKT en TB

2.1 Thuisbegeleiding versus Intensief kortdurende thuisbegeleiding

Intensieve Kortdurende Thuisbegeleiding is een vorm van intensieve pedagogische hulp aan gezinnen; de hulp is gericht op competentievergroting. Onderliggende methodiek is de 'versterking'. Het doel van Intensieve Kortdurende Thuisbegeleiding is om, gedurende een periode van 6 maanden, de competenties van ouders en kinderen te vergroten zodat ze beter functioneren voor relevante ontwikkelingstaken. De hulp is intensief. Dat betekent dat er, gespreid over meerdere huisbezoeken, wekelijks gemiddeld 4 uren contact met de gezinsleden zijn (gespreid over de gehele begeleidingsperiode). Die contacten kunnen zowel met de gezinsleden apart, met het gehele gezin, als met de gezinsleden en andere diensten/hulpverleners zijn. Daartoe komt de gezinsbegeleider wekelijks 2 à 3 keer bij het gezin aan huis.

Thuisbegeleiding is een vorm van pedagogische hulp aan gezinnen met kinderen onder de 18 jaar waarbij de draaglast niet alleen verzaamd wordt door een opvoedingsproblematiek, maar ook door problemen met het vormgeven van andere gezinstaken zoals huishouden/verzorging, financiën, maatschappelijk functioneren, partnerrelatie of het individueel functioneren van de ouders en de kinderen. Het chronisch, ernstig verstoord evenwicht tussen draaglast en draagkracht van het gezin maakt het noodzakelijk om op de volledige problematiek te focussen. Het einddoel van Thuisbegeleiding is de verbetering van het gezinsklimaat, zodat het gezin in staat is om de voorwaarden te scheppen waardoor groei en ontwikkeling van alle gezinsleden gewaarborgd zijn. De zelfsturing van het gezin wordt vergroot. Daarnaast heeft thuisbegeleiding tot doel de draaglast van het gezin te verkleinen en de draagkracht te vergroten; daarom wordt tevens met het sociaal netwerk gewerkt. Thuisbegeleiding heeft een gemiddelde duur van 1,5 jaar. De gezinsbegeleider komt gemiddeld wekelijks 1 maal langs met een gemiddelde intensiteit van 1,5 uur per week.

De gebruikte methodieken van de 2 hulpverleningsvormen (Intensief kortdurende thuisbegeleiding en Thuisbegeleiding) zijn varianten van het Intensief pedagogisch thuishulp-model en vertonen grote gelijkenissen.

Zowel in Intensief kortdurende thuisbegeleiding als in Thuisbegeleiding biedt de begeleider praktische hulp als het nodig is om de draaglast van de gezinsleden te verminderen, richt zich op het aanleren en versterken van vaardigheden, fungeert daarbij als rolmodel of zet anderen als rolmodel in, richt zich op het verbeteren van de onderlinge communicatie tussen de gezinsleden en activeert het sociale netwerk van het gezin. Naast verbale contacten zijn er handelingscontacten in het gezin in de vorm van oefenen van nieuw gedrag, analyseren van videobeelden en ontwikkelen van manieren en middelen ter versterking van het effect van het eigen handelen. Allen hebben een planmatig karakter: op methodische wijze komt een begeleidingsplan tot stand. Hieraan wordt planmatig gewerkt volgens een stappenplan en de doelen worden (tussentijds) geëvalueerd. Tijdens de begeleiding gaan de hulpverlener en het gezin aan de slag met die doelen via methodische interventies om praktische en sociale vaardigheden te trainen, de ouders opvoedingsvaardigheden te leren, ouders en kinderen te leren hoe ze met hun cognities en emoties om moeten gaan, en ouders te leren hoe ze het sociale netwerk rond het gezin (beter) kunnen benutten.

2.1.1 Doelgroep en doelgroepkenmerken - algemeen

De doelgroep van Intensief kortdurende thuisbegeleiding en Thuisbegeleiding bestaat uit jongeren en gezinnen met kinderen die zich in een problematische leef- en/of opvoedingssituatie bevinden en waarbij professionele pedagogische ondersteuning noodzakelijk is. Kenmerkend is dat opvoedingsproblemen hardnekkig en complex zijn (en er problemen op diverse levensdomeinen zijn). De noodzaak tot pedagogische ondersteuning is een kernelement in onze werking en doelgroepafbakening.. Specialistische hulp bij gedrags- en ontwikkelproblemen bij de minderjarige omwille van beperking (handicap) of psychische stoornis bieden we niet. Daarvoor verwijzen we door naar of werken we samen met hierop gespecialiseerde diensten.

Opvallend is dat het merendeel van de gezinnen die begeleid worden gebroken kerngezinnen zijn. Het merendeel van de biologische ouders van de jongeren zijn officieel gescheiden of hebben de echtscheidingsprocedure ingezet. De meeste van de gebroken kerngezinnen zijn er eenoudergezinnen . Het eenoudergezin is een gezinstype dat steeds vaker voorkomt . Uit onderzoek is gebleken dat alleenstaande ouders zich - vaker dan andere gezinnen in een maatschappelijk kwetsbare positie bevinden en een significant verhoogd risico op armoede vertonen .

De EU-SILC-enquête van 2009 ging dieper in op de levensomstandigheden van kinderen en jongeren (onder 16 jaar). De resultaten zijn frappant. Kinderen uit gezinnen onder de armoedegrens hebben niet alleen minder

toegang tot materiële goederen (nieuwe kleren, speelgoed, een fiets, boeken,...) maar ook tot een veilige plaats buitenshuis om te spelen, een aangename plaats om te leren of huiswerk te maken. Meer dan een kwart van de kinderen uit arme gezinnen kan om financiële redenen niet regelmatig deelnemen aan vrijetijdsactiviteiten buitenshuis, omdat dat te zwaar zou doorwegen in het gezinsbudget.. Ze hebben ook minder sociale contacten dan andere kinderen: in 11% van de arme gezinnen is er geen geld om verjaardagen of feesten te vieren, en in 13% van de gezinnen kunnen de kinderen geen vriendjes uitnodigen.

Bijna altijd is er een voorgaande hulpverleningsgeschiedenis van de cliënt, alvorens bij 'De Cocon' terecht te komen.

2.1.2 Verschillen naar doelgroep tussen Intensief kortdurende thuisbegeleiding en Thuisbegeleiding

Alhoewel de doelgroep Thuisbegeleiding en Intensief kortdurende thuisbegeleiding onder dezelfde algemene beschrijving kan worden geplaatst zijn er toch duidelijke verschillen. Dit is tevens merkbaar bij aanmeldingen, waarbij bij Intensief kortdurende thuisbegeleiding de jeugdrechtbank over een aantal jaren bekeken verantwoordelijk is voor 65% van de opgestarte dossiers, terwijl dit voor Thuisbegeleiding iets rond de 30% is.

De doelgroep van Intensief kortdurende thuisbegeleiding onderscheidt zich van deze van Thuisbegeleiding omwille van dat deze nood heeft aan het intensief aanleren en trainen van opvoedingskundige en sociale vaardigheden en vaardigheden met betrekking tot cognities, emoties en gedragingen. Tevens moet er vaak op korte tijd allerlei dingen in het dagdagelijks leven in orde gemaakt worden. De opvoedingsnood (vaak gecombineerd met problemen op meerdere levensdomeinen) is zo groot dat zonder deze intensiteit deze gezinnen van crisis naar crisis gaan. Dit is de reden waarom Intensief kortdurende thuisbegeleiding een intensiteit heeft van 4 uren per week.

Intensief kortdurende thuisbegeleiding wordt daarom ook ingezet voor gezinnen komende uit een traject Crisishulp aan Huis. Door CAH wordt de crisis hanteerbaar, krijgen gezinnen terug opvoedingsperspectief en worden heel wat opvoedkundige vaardigheden aangeleerd. Om deze nieuwe vaardigheden te consolideren en dit gedragsmatig verder in te oefenen is er een nood aan een intensere training dan deze die geboden kan worden door de "klassieke" vorm van Thuisbegeleiding .

Een ander element is dat Intensief kortdurende thuisbegeleiding zich ook richt tot het begeleiden van een risicovolle terugkeer naar huis na een uithuisplaatsing van een minderjarige (vaak na opname in een gemeenschapsinstelling).

De resultaten van Thuisbegeleiding en Intensief kortdurende thuisbegeleiding kunnen dus niet zomaar naast elkaar worden gezet.

3 Het project – doelstelling 1

Doelstelling 1: door minder cliënten (minimaal 54) gelijktijdig te begeleiden zal de initiatiefnemer meer kortdurende en intensievere trajecten aanbieden (minimaal 28) en is de doelstelling om minimaal 20% meer nieuwe cliënten (minimaal 73 op jaarbasis) hulp te bieden met een vergelijkbaar of beter resultaat.

3.1 Ombouw en case-load begeleiders

De eerste maanden van 2014 stonden in het teken van de ombouw (van 72 begeleidingen) naar minimaal 54, waarvan minimum 28 intensieve begeleidingen (met een contactfrequentie van meer dan 3 uur per week). Die ombouw nam een 9-tal maanden in beslag.

De case-load van begeleiders werd herzien. De case-load van een voltijdse begeleider bedraagt 3 intensieve begeleidingen (+ 3 uur/week) en 2 'reguliere' begeleidingen (+1,5uur/week). Tevens verwachten we dat begeleiders vanaf 1 februari 2015 de methoden van zowel contextbegeleiding als van contextbegeleiding in functie van autonoom wonen kennen en kunnen inzetten.

We maakten de keuze dat begeleiders van het contextteam zowel contextbegeleiding (Thuisbegeleiding en Intensief kortdurende thuisbegeleiding) als Contextbegeleiding in functie van autonoom wonen moeten aanbieden. Hiervoor werden reeds op 1 september 2013 de diensten IKT, TB en BZW intern samengevoegd tot 1 dienst.

De beslissing werd genomen omwille van 3 redenen.

1. De verantwoording naar de overheid en de te behalen resultaten situeren zich op erkenningsniveau. Het is dit erkenningsniveau dat zal worden aangesproken door overheid en inspectie.
2. De realisering van naadloze trajecten voor de cliënt is eenvoudiger binnen 1 dienst en 1 coördinatie.
3. Uitwisseling van expertise wordt eenvoudiger. Tevens was dit mogelijk omdat de theoretische kaders van de verschillende methodieken gelijkaardig zijn.

In het kader van het project werd besloten om geen nieuwe BZW-begeleidingen (volgens de oude methodiek) op te starten, maar enkel CBAW (nieuwe methodiek). Eerst beperkt (enkel leden van de pilotgroep in functie van uitwerking en eerste testing), vanaf 1 februari 2015 na de basisopleiding door alle begeleiders (met uitzondering van 1 halftijdse begeleider). Opstart kon pas gebeuren een andere begeleiding (hoge intensiteit) werd afgesloten.

3.2 Het resultaat

Het eerste deel van doelstelling 1 werd behaald. Dit bepaalt dat door minder cliënten (minimaal 54) gelijktijdig te begeleiden en meer kortdurende en intensievere trajecten aan te bieden (minimaal 28) er minimaal aan 20% meer nieuwe cliënten hulp kon geboden worden. Om dit aan te tonen dienden we minimaal 73 nieuwe cliënten op jaarbasis op te starten. In 2015 werden 77 nieuwe begeleidingen opgestart.

M.b.t. het tweede deel van de doelstelling dienen we voorzichtiger te zijn. Enerzijds kunnen we op basis van de verschillende beperkte resultaatsindicatoren niet afleiden dat de kwaliteit gelijk is gebleven of is verbeterd. Enkel de cliëntwaardering toont een duidelijke verbetering. Dit is echter onvoldoende om een besluit te trekken dat het resultaat gelijk is gebleven of is verbeterd. Anderzijds zijn er geen indicaties dat de kwaliteit zou verslechterd zijn. Met de nodige voorzichtigheid kunnen we besluiten dat ook dit deel van doelstelling 1 werd behaald.

3.2.1 Onderbouw uitspraak resultaat m.b.t. turnover aan de hand van indicatoren

3.2.1.1 *Aantal begeleide cliënten op jaarbasis (als cijfer m.b.t. de turnover)*

3.2.1.1.1 Het aantal contacturen

De Cocon realiseerde iets meer dan 120 contacturen per week op jaarbasis, waarvan iets meer dan 114 face-to-face-contacturen. Het cijfer face-to-face-contacten daalde met bijna 5 uren per week ten opzichte van 2014. De oorzaak daarvan is dat we in 2015 meer dan anders bepaalde periodes niet op volle personeelsbezetting hebben kunnen draaien.

	2013 ¹	2014	2015
Face-to-face-contacturen met cliënt(systeem)	5871,32	6195,38	5942,85
Telefonische contacturen met cliënt(systeem)	575,64	353,18	315,61
Gemiddelde wekelijkse face-to-face-contacturen met cliënt(systeem)	112,91	119,14	114,29

¹ De cijfers van 2013 zijn een onderschatting, aangezien in het eerste kwartaal van 2013 de BZW-contacturen onvolledig waren. De oorzaak daarvan was simpel; de registratie van de duur van cliëntcontacten was nieuw voor BZW. De verplichting tot registratie werd echter met terugwerkende kracht ingevoerd door de overheid. Daardoor ontbraken cijfers van het begin van het kwartaal.

Gemiddelde wekelijkse telefonische contacturen met cliënt(systeem)	11,07	6,79	6,07
Totaal gemiddelde wekelijkse contacturen met cliënt(systeem)	123,98	125,93	120,36

3.2.1.1.2 Bezettingsgraad

2015 werd afgesloten met een gemiddelde bezettingsgraad van 94%. De hogere bezettingsgraad 2014 is te wijten aan de noodzakelijke ombouw voor het project praktijkonderzoek naar meer verantwoorde flexibilisering van de regelgeving met het oog op een hogere turnover in de bijzondere jeugdbijstand.

	2013	2014	2015
Bezettingsgraad	90%	100,58%	94%
Bezettingsgraad BINC			90,9%

Het verschil tussen de bezettingsgraad in BINC en de werkelijke bezettingsgraad heeft te maken met onvolkomenheden in het systeem (BINC in combinatie met het vernieuwd jeugdhulplandschap). Dit euvel werd ondertussen opgelost.

3.2.1.1.3 Aantal begeleidingen (2014-2015)

In 2014 begeleidde het contextteam 134 cliënten: 22 volgens de uitdovende methodieken van begeleid zelfstandig wonen, 7 contextbegeleidingen in functie van autonoom wonen, 54 intensief kortdurende thuisbegeleidingen, en 51 thuisbegeleidingen.

In 2014 werden 70 nieuwe begeleidingen opgestart: 7 contextbegeleiding in functie van autonoom wonen, 44 intensief kortdurende thuisbegeleidingen en 19 thuisbegeleidingen.

In 2014 werden 80 begeleidingen beëindigd: 22 begeleidingen begeleid zelfstandig wonen, 31 intensief kortdurende thuisbegeleidingen en 27 thuisbegeleidingen.

In 2015 begeleidde het Contextteam 132 cliënten (cliëntsystemen): 22 contextbegeleidingen in functie van autonoom wonen, 62 intensief kortdurende thuisbegeleidingen en 48 thuisbegeleidingen.

In 2015 werden 77 nieuwe begeleidingen opgestart: 15 contextbegeleiding in functie van autonoom wonen, 39 intensief kortdurende thuisbegeleidingen en 23 thuisbegeleidingen.

Hiermee werd het eerste deel van doelstelling 1 aangetoond. Dit toont aan dat door minder cliënten (minimaal 54) gelijktijdig te begeleiden en meer kortdurende en intensievere trajecten aan te bieden (minimaal 28) er minimaal aan 20% meer nieuwe cliënten hulp kon geboden worden. Om dit aan te tonen dienden we minimaal 73 nieuwe cliënten op jaarbasis op te starten.

In 2015 werden 82 begeleidingen beëindigd: 44 intensief kortdurende thuisbegeleidingen, 26 thuisbegeleidingen en 12 begeleidingen CBAW.

3.2.1.2 Cijfers over wachtlijst per instroommogelijkheid: het aantal wachtenden op hulpverlening en de duur (inschrijving op wachtlijst versus opstart), alsook het aantal dat jaar vrijgekomen plaatsen.

Deze cijfers zijn door 'De Cocon' niet te genereren, omwille van de effectieve start Integrale Jeugdhulp en moeilijkheden m.b.t. overgang van interfaunus naar Insisto. Ook vanuit ITP blijkt dit onmogelijk. Bij besluit van de stuurgroep d.d. 29 april 2015 werd deze indicator geschrapt omwille van de onmogelijkheid deze te genereren.

Opvallend is beperkte wachtlijst voor Intensief kortdurende thuisbegeleiding en vlotte invulling.

Ervaren knelpunt betreffende CBAW: CBAW in kader van dit project is duidelijk anders dan het andere CBAW-aanbod in de regio, maar kent een eerder 'gemeenschappelijke' wachtlijst.

3.2.1.3 De effectiviteit van de hulpverlening

De resultaten / effectiviteit van de hulpverlening hebben we via 4 prestatie-indicatoren in kaart trachten te brengen.

Belangrijk is om op te merken dat effect niet steeds een vooruitgang hoeft te betekenen. Hulp die voorkomt dat het slechter gaat met een jongere kan ook effectief worden genoemd².

'De Cocon' heeft gekozen om methodisch te werken en de gebruikte methodieken volgens de standaard van het NJI³ duidelijk te omschrijven. Dit behelst eveneens een duidelijke omschrijving voor wie en voor welke problemen de interventie is ontworpen. Een belangrijk en fundamenteel knelpunt betreft de bewaking van de instroom.

“De doelgroep van een interventie wordt bepaald door het probleem waarvoor de interventie is ontworpen. Deze doelgroep heeft nog andere kenmerken. Soms hangen deze samen met het probleem, soms met de werkwijze van de interventie (bijvoorbeeld leeftijd, ernst van probleemgedrag, ...). Dit alles geeft aanleiding tot indicaties en contra-indicaties. Indicaties zijn kenmerken van het kind en de omgeving waarvan uit wetenschappelijk onderzoek bekend is of op basis van gesystematiseerde praktijkervaring verondersteld kan worden dat ze de kans van slagen van de aanpak positief beïnvloeden. Contra-indicaties verlagen de kans van slagen van de aanpak. Hieruit kan worden afgeleid dat een interventie effectiever is naarmate ze er beter in slaagt de doelgroep waarvoor ze is bedoeld te bewaken.”⁴

Deze wetenschappelijke bevindingen botsen echter op de huidige manier van organiseren van de jeugdhulp in Vlaanderen, waarbij generalistisch werken zeer breed wordt ingevuld en waar van hulpverleners die de hulp uitvoeren verwacht wordt op een grote verscheidenheid aan hulpvragen een antwoord te geven. “In de praktijk blijkt dit vrijwel onmogelijk te zijn. Hulpverleners hebben vaak onvoldoende kennis en vaardigheden om deze grote verscheidenheid aan hulpvragen en achterliggende problematiek te behandelen.”⁵

“De organisaties maar eveneens de overheid moeten beseffen dat een verbetering van kwaliteit en effectiviteit niet alleen verband houdt met een optimalisering van het handelen van de hulpverleners. De resultaten van de hulp staan of vallen ook met de kwaliteit van de toewijzing. Indicatiestelling is immers een speerpunt in de klinische cyclus omdat ze staat aan het einde van het diagnostische proces en het begin van de behandelingscyclus.”⁶

De toewijs gebeurt nog te vaak op basis van algemene typemodules, die een diversiteit aan onderliggende problematieken, methoden en doelstellingen kunnen bevatten. Zo stelden we vast dat enerzijds bij een aantal dossiers er blijkbaar geen goede match/overeenstemming/koppeling was tussen de noden van het gezin enerzijds en de methodiek anderzijds. Ondanks dit gegeven hebben we wel verdere begeleiding aangeboden als tussenoplossing naar meer passende hulp. Momenteel hebben we een onvoldoende verfijnd instrumentarium om bij hulpverlening waar we in feite niet volgens de methode hebben gewerkt uit de algemene cijfers (inclusief de prestatie-indicatoren) te halen.

3.2.1.3.1 Prestatie-indicator 1: Cliënten- & klantentevredenheid

Bij de afsluiting van de begeleiding worden de tevredenheid bij cliënten (ouders en jongere) en het ervaren effect van de begeleiding bevraagd via de 'Beoordelingsschaal voor Tevredenheid en Effect' van Praktikon. We gebruiken ze omdat de betrouwbaarheid van de BESTE 'ervaren effectiviteit' onderzocht en betrouwbaar is.

Scores van 12 en hoger wijzen op een ervaren effectiviteit. In 2012 scoorde de ervaren effectiviteit bij ouders voor IKT op 13,89. Voor TB was dit 13,33.

² Vanderfaellie Johan, Implementatie van evidence based praktijken in De Cocon vzw: stand van zaken en toekomstige ontwikkelingen, Gent, Jaarverslag 'De Cocon' 2011

³ Nederlands Jeugdinstituut

⁴ Vanderfaellie Johan, Implementatie van evidence based praktijken in De Cocon vzw: stand van zaken en toekomstige ontwikkelingen, Gent, Jaarverslag 'De Cocon' 2011

⁵ Van Yperen Tom (red), 55 vragen over effectiviteit, Nederlands Jeugdinstituut, 2010

⁶ Vanderfaellie Johan, Implementatie van evidence based praktijken in De Cocon vzw: stand van zaken en toekomstige ontwikkelingen, Gent, Jaarverslag 'De Cocon' 2011

3.2.1.3.1.1 Ervaren effectiviteit (periode 2013-2015)

De ervaren effectiviteit door de ouders (IKT en TB samen) werd berekend en in kaart gebracht voor de periode 2013-2015.

De ervaren effectiviteit heeft te maken met de indruk die bij ouders bestaat dat de geboden hulp heeft geleid tot een vooruitgang op gebieden die voor cliënten belangrijk zijn.

Uit het onderzoek over ervaren van resultaat door de ouders voor de periode 2013-2015, werd een score van **14,37** behaald; dat betekent dat ouders effectiviteit ervaren.

Voor de jongeren werd de score niet berekend wegens onduidelijkheid over de berekeningswijze in de handleiding van de BESTE.

3.2.1.3.1.2 Ervaren tevredenheid (periode 2013-2015)

De BESTE bevat geen schaal over tevredenheid maar wel een of men de hulpverlening zou aanraden aan derden. 83% van de ouders gaf aan dat ze TB en IKT zouden aanraden aan derden in een soortgelijke situatie. 15% gaf aan om dat vermoedelijk te zullen doen. 2% zou het zeker niet aanraden.

Bij de jongeren zou 33% TB of IKT aanraden bij derden, 50% waarschijnlijk wel. 8 % gaf aan om dat vermoedelijk niet te doen en 8% zou het zeker niet aanraden.

3.2.1.3.2 Prestatie-indicator 2: Waarneembare verandering

Onder verandering worden de afname van de problemen van de cliënt en de vergroting van de competenties van de cliënt begrepen. Dit gebeurt door de competenties en de problemen van de cliënt bij de start en het einde van de hulpverlening te meten en deze meetpunten met mekaar te vergelijken. Het verschil tussen beide meetpunten is de maat voor verandering die statistisch wordt uitgedrukt. Het kernproces bevat een fase waarin een diagnose wordt gesteld. Deze diagnose wordt onder andere gesteld door diagnostische genormeerde en gevalideerde vragenlijsten te gebruiken.

In de methodiek IKT en TB worden diagnostische vragenlijsten handelingsgericht standaard en systematisch gebruikt binnen het diagnostisch proces. Dit als middel voor de opmaak van doelen in dialoog met de cliënt (T1) en als hulpmiddel voor het onderbouwen van eventuele vervolghulp en om verandering aan de cliënt toonbaar te maken (T2).

De set diagnostische vragenlijsten genereert tevens informatie op het niveau van de centrale doelstelling van de hulpverleningsmodule. Hierdoor zijn deze bruikbaar om “waarneembare verandering” in kaart te brengen.

Volgende vragenlijsten worden systematisch ingezet binnen het diagnostisch proces en worden handelingsgericht gebruikt. Tevens worden ze ook gebruikt in functie van T1 en T2.

- Verkorte Schaal voor Opvoedingsgedrag (VSOG).
- Youth Self Report (YSR), Children’s Behaviour Checklist (1,5 – 5 jaar) (TNTCL), Children’s Behaviour Checklist (6 – 18 jaar) (CBCL).

Stand van zaken: waarneembare verandering:

Omwille van het nieuwe contract met BergOp dienden de cijfers overgedragen te worden van de “BINC”-omgeving naar de nieuwe ‘Cocon-omgeving. Dit gebeurde door Prakticum in het voorjaar 2015.

Met Prof. Johan Vanderfaillie (VUB) was afgesproken dat een student de gegevens zou analyseren onder zijn supervisie en we de resultaten hiervan in het najaar van 2015 zouden bezitten. Aangezien de gegevens omwille van de overgang lange tijd onbeschikbaar waren, heeft de analyse van de resultaten niet plaatsgevonden.

3.2.1.3.3 Prestatie-indicator 3: doelrealisatie

Deze indicator is een kwantitatieve maat voor de mate waarin een doel in de hulpverlening werd gehaald. De hulpverlener zoekt samen met de cliënt een indicator die het mogelijk maakt om te achterhalen of een doel gehaald werd of niet. Hulpverleningsdoelen worden zo SMART mogelijk geformuleerd en bijgehouden (bv. in

het handelingsplan). Bij deze doelen moet de beginsituatie helder zijn voor alle betrokkenen en het moet helder zijn wanneer het doel is bereikt. Daarnaast moet duidelijk zijn wie het doel zal evalueren. Op het einde van de hulpverlening wordt dan gescoord of het doel al dan niet gehaald is. Deze registratie gebeurde conform de manier zoals in 2010 afgesproken door diverse Vlaamse Thuisbegeleiding.

Zie rapport doelrealisatie als bijlage. Uit deze rapportage kunnen geen grote conclusies worden getrokken over grote verschillen tussen IKT en TB. De registratie genereert geen meerwaarde en zal door 'De Cocon' vanaf 2016 worden verlaten en vervangen worden door een einddoelregistratie.

3.2.1.4 Prestatie-indicator 4: Aard van de afsluiting van de hulp

De manier waarop de hulpverlening wordt afgesloten is een kwaliteitsindicator van de hulpverlening. Deze indicator doet geen uitspraak over de kwaliteit van de hulpverlening, maar levert een maat op die een interpretatie van de kwaliteit van de hulpverlening mogelijk maakt. Concreet betekent dit dat de door-, uitstroom en uitval zuiver worden geregistreerd en dat het opgeleverde cijfer wordt geïnterpreteerd.

1. Doorstroom

Afsluiten van de begeleiding naar andere hulpverlening binnen de BJB zoals reguliere thuisbegeleiding, pleegzorg, residentiële opvang e.d. en zwaardere hulpverlening buiten de BJB ((semi-)residentiële opvang CKG/MPI; psychiatrische opvang).

2. Uitstroom

Afsluiten van de hulpverlening naar geen of minder zware hulpverlening.

Minder zware hulpverlening betreft: lichtere hulp buiten de BJB zoals CAW, CGG, e.d. (niet (semi-)residentiële opvang CKG/MPI en psychiatrische opvang). Een openstaand dossier binnen de BJB zonder een geldende maatregel wordt ook als uitstroom beschouwd.

3. Uitval

De hulpverlening wordt vroegtijdig en onbedoeld stopgezet omwille van negatieve redenen.

Met de hervorming van het jeugdhulplandschap voldeed deze definitie niet meer (interpretatie van deze kernindicator kende teveel ruis en onduidelijkheid) en werd deze in 2015 vervangen door onderstaande definitie. (De oorzaak was de indeling en verschuiving van modules van RTG naar NRTG)

1. Uitval

De hulpverlening wordt vroegtijdig en onbedoeld stopgezet omwille van negatieve redenen.

Mogelijke negatieve redenen zijn:

- Hulpverlening kan niet worden uitgevoerd zoals afgesproken (vb. gedurende x-aantal weken geen contact met cliënt, onvoldoende motivatie e.d.)
- Zelfmoord
- Doorverwijzing naar residentiële opvang: pleegzorg, begeleidingstehuis, OOC, internaat (niet indien onderwijs de reden is, wel indien het residentiële aspect van belang is), CKG, psychiatrie, enz.
- Eenzijdige beslissing van cliëntensysteem of hulpverleners om te stoppen ondanks dat hulp nog steeds noodzakelijk is volgens verwijzer en/of hulpverlener
- Verhuis uit regio, dakloos en in de toekomst zal geen verdere hulp plaatsvinden
- Onveilige thuissituatie
- Te zware problematiek
- Foute indicatiestelling
- ...

2. Uitstroom

Afsluiten van de hulpverlening naar geen of minder zware hulpverlening. Minder zware hulpverlening betreft:

- Rechtstreeks toegankelijke ambulante of mobiele vervolghulp.

Een openstaand dossier binnen de jeugdrechtbank of gemandateerde voorziening zonder een geldende maatregel wordt ook als uitstroom beschouwd.

NOOT: Voor Thuisbegeleiding is een overgang naar een andere rechtstreeks toegankelijke BJB-thuisbegeleidingsdienst doorstroom en geen uitstroom.

3. Doorstroom

Afsluiten van de begeleiding naar gelijkaardige of zwaardere hulpverlening :

- residentiële opvang: : pleegzorg, begeleidingstehuis, OOC, internaat (niet indien onderwijs de reden is, wel indien het residentiele aspect van belang is), CKG, psychiatrie, MPI, enz.
- niet rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp.

Het betreft hier doorstroom na de reguliere duur van de begeleiding naar gelijkaardige of zwaardere hulpverlening (IKT en CBAW) of een bedoelde en in consensus afgesproken stopzetting in thuisbegeleiding naar gelijkaardige of zwaardere hulpverlening. Voor Thuisbegeleiding is een overgang naar een andere rechtstreeks toegankelijke BJB-thuisbegeleidingsdienst doorstroom en geen uitstroom.

In IKT hadden we in 2015 een uitval van 18,6%, een doorstroomcijfer van 44,2% en een uitstroomcijfer van 37,2%. Voor Thuisbegeleiding hadden we in 2015 een uitval van 16%, een doorstroomcijfer van 20% en een uitstroomcijfer van 64%.

De resultaten van deze prestatie-indicatoren kunnen niet worden vergeleken met deze van de hulpverlening voor 1 januari 2015.

3.2.1.5 Conclusies

Eenzijds kunnen we op basis van de verschillende beperkte resultaatsindicatoren niet afleiden dat de kwaliteit gelijk is gebleven of is verbeterd. Enkel de cliëntwaardering toont een duidelijke verbetering. Dit is echter onvoldoende om een besluit te trekken dat het resultaat gelijk is gebleven of is verbeterd.

Anderzijds zijn er geen indicaties dat de kwaliteit zou verslechterd zijn. Met de nodige voorzichtigheid kunnen we besluiten dat ook dit deel van doelstelling 1 werd behaald.

4 Het project – doelstelling 2

Doelstelling 2: Voor contextbegeleiding in functie van autonoom wonen wordt tijdens het project een methode ontwikkeld - cfr de maatschappelijke opdracht - die veel meer contextgericht dan het vroegere BZW en gemiddeld minimaal 25% kortdurender moet zijn dan de huidige BZW-trajecten.

Aangezien een vroegere BZW-begeleiding gemiddeld 15 maanden duurde, betekent dit dat het nieuwe CBAW maximaal 11 maanden mag duren.

Tevens werden 2 indicatoren bepaald:

- Een ontwerpmethodiek met methodiekbeschrijving volgens de standaards van het NJI tegen ten laatste 5 maanden na de start van het project. Deze doelstelling werd behaald.
- Een in de praktijk geteste methode (met methodiekbeschrijving volgens de standaard van het NJI tegen eind 2015).

4.1 Het afgelegde proces in een notendop

De ontwerpmethodiek met methodiekbeschrijving volgens de standaards van het NJI werd 5 maanden na de start van het project bezorgd aan het Agentschap Jongerenwelzijn.

In 2014 werd een interne pilootgroep opgericht met als doel het toetsen van de ontwerpmethodiek in de praktijk en het verder ontwikkelen van de methodiek.

De pilootgroep bestond uit een beperkte groep van drie hulpverleners (Johan Vandekerckhove, Jurgen Van Rossem en Hans Permentier), één werkbegeleider (Katy Rommens), de coördinator (Anouk Pieters) en de projectleider (Bart Libbrecht).

Drie, minimaal twee, begeleidingen werden gelijktijdig opgestart. Deze begeleidingen werden uitgevoerd zoals beschreven in het protocol.

De pilootgroep werd voorgezeten door de werkbegeleider. Zij bewaakte de verslaggeving, het tempo, de integratie van de feedback en de gemaakte afspraken. Deze pilootgroep volgde het protocol zoals beschreven in de handleiding. Dit betekende dat:

- we de technieken inzetten en meten hoeveel tijd de uitvoering van de technieken in beslag neemt;
- we de totale duur van de verschillende fasen en de totale begeleiding meten;
- ieder lid van de pilootgroep dezelfde technieken inzet;
- de verslaggeving en rapportage wordt uitgevoerd zoals beschreven in de handleiding;
- daarnaast wordt (voorlopig en gedurende de pilot) de gedeceeteerde verslaggeving afgeleverd aan de verwijzende instanties;
- en de handleiding praktijkgericht bijsturen gedurende de interviews.

Het uitgangspunt was interview. Dit betekende dat de leden van de pilootgroep mekaar op een horizontale manier coachten, feedback gaven en hielpen bij het uitvoeren van de handleiding. De ervaringen met de inhoud, fasering, technieken en hulpmiddelen werden gedeeld en geëvalueerd. Indien een probleem door de brede groep werd gedeeld werd de handleiding gewijzigd.

De interview ging steeds over de fase en de situatie waarin een case zich bevond. Met andere woorden, de interview vertrok vanuit de ervaring met de toepassing van de handleiding zoals ze was beschreven. Er werd steeds bij beurtrol een verslag gemaakt van de interview. Het verslag werd gebruikt ter opvolging van de pilot.

De groep kwam tweewekelijks samen. De hulpverleners konden, indien nodig, ad hoc ondersteund worden in de verschillende cases.

Begin 2015 werd de herwerkte methodiekbeschrijving via een tweedaagse vorming in januari 2015 overgedragen naar werkbegeleiders en begeleiders van het Contextteam niet betrokken in de pilootgroep en 2 werd de – in 2014 -nieuwe ontwikkelde methodiek Contextbegeleiding in functie van autonoom wonen – uitgerold over alle begeleiders. Dat betekent geenszins dat de methodiek nu helemaal kant en klaar is. De fundamenten zijn gelegd, maar we zullen de komende jaren de methodiek op basis van praktijkervaring verder ontwikkelen.

4.2 Begeleid zelfstandig wonen versus Contextbegeleiding in functie van autonoom wonen

4.2.1 Begeleid zelfstandig wonen

Voor Contextbegeleiding in functie van autonoom wonen werd besloten om geen nieuwe BZW-begeleidingen (volgens de oude methodiek) op te starten, maar enkel CBAW volgens de nieuwe methodiek. De oude BZW-methodiek was gericht op zelfstandig wonen, met een sterke focus op het individuele en praktische ondersteuning op diverse domeinen zoals o.a. de woonsituatie, financiën, administratie, huishouden, tijdsbesteding en psycho-sociaal functioneren. Zo'n BZW-traject bestond in de praktijk uit 2 delen:

- Het zoeken en vinden van een woning (+ zich verzekeren van een regelmatig inkomen in functie van de financiële onafhankelijkheid.)
- Het begeleiden van de jongere bij het (effectief) zelfstandig wonen.

De intensiteit was eerder laag, vaak niet meer dan gemiddeld 1 uur in de week.

4.2.2 Contextbegeleiding in functie van autonoom wonen - 'La Vie' (Leven in autonomie, vertrouwen in elkaar)

De nieuw ontwikkelde methodiek 'La Vie' (CBAW) loodst jongeren in de richting van autonomie. Autonomie betekent niet precies hetzelfde als zelfstandigheid. Zelfstandig betekent letterlijk 'zelf-standing', 'zelf-staand' of zelfs 'alleen-staand'. Autonomie is actiever en verwijst naar een volwassen functioneren of het volwassen ondernemen van een activiteit. Vandaar dat het begrip autonomie vertrekt vanuit een evenwicht tussen

geclaimde rechten en nagekomen verplichtingen die gepaard gaan met volwassenheid. Met andere woorden, autonomie vertrekt vanuit wederkerigheid, zelfstandigheid vanuit op zich staan.

Autonomie houdt rekening met de afhankelijkheid van jongeren, net zoals dat de sociale context eveneens afhankelijk is van jongeren omwille van de banden die ze met elkaar hebben. Dit is een wederzijdse verbondenheid die gekoppeld wordt aan een wederzijdse verantwoordelijkheid. Verbondenheid en verantwoordelijkheid in evenwicht brengen is de inzet van deze nieuwe vorm van CBAW.

Deze verbondenheid en verantwoordelijkheid krijgen vorm met de competentie en het sociale netwerk van de jongere. Een jongere is competent als hij de taken die de samenleving van hem verwacht tot een goed einde brengt. Dat betekent niet dat hij zelfstandig deze taken moet kunnen uitvoeren. Het kunnen en (aan)kunnen van een jongere zijn variabel en bovendien kunnen de hoogtes en de laagtes van het leven niet zelfstandig overwonnen worden. Vandaar dat competentie een optimale combinatie van gunstige persoons- en omgevingskenmerken is. Het sociale netwerk zit volledig vervat in de omgevingskenmerken. Competentie en sociaal netwerk zijn de twee steunpilaren van 'La Vie' omdat de twee onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn als een jongere autonoom wilt zijn.

Als cruciaal onderdeel van de methodiek betrekken we actief het netwerk in dat proces van groei naar autonomie en zetten specifiek in op herstel en uitbouw van een sociaal en familiaal netwerk.

Het taboe dat we doorbreken is de zogezegde onbetrouwbaarheid van de context van deze jongeren. Op het eerste zicht zit er een paradox verscholen in jeugdzorg en de toenemende vraag om de context van de jongeren te gaan betrekken. De vraag is: "Hoe sterk wordt de context betrokken?" Intuïtief stuiten we dan op een spanningsveld omdat de jongere uit de jeugdzorg nu net in de jeugdzorg zit omwille van een problematische opvoedingssituatie. Deze situatie wordt in de hand gewerkt door de context van de jongere, en nu net deze context moeten we betrekken bij de hulpverlening. Er zit wat spanning op deze gedachte, maar het is een valse spanning omwille van verschillende redenen:

- De context van de cliënt is daar en met deze context moet de cliënt het doen. Een negatief waardeoordeel over de context van de cliënt helpt de cliënt niet vooruit en is zelfs misplaatst. De cliënt zal verder moeten met deze context. Met andere woorden, er is geen argument om niet met de context aan de slag te gaan. Enkel maar een argument om met de context aan de slag te gaan omdat de cliënt en zijn context samen verder moeten.
- Contexten zijn geen monolithisch blok. Contexten vallen uiteen in verschillende delen. Niet alle relaties uit de context van de jongere zijn even kwaliteitsvol en dat opent mogelijkheden om genuanceerd te gaan kijken naar de relaties die deel uitmaken van deze context. Wat met de ene relatie mogelijk is, is met de andere relatie niet mogelijk. Maar dat gaat evengoed in de omgekeerde richting op. Relaties kunnen verschillende betekenissen hebben en het is belangrijk dat we naar deze verschillende betekenissen kijken en deze betekenissen gebruiken om de cliënt vooruit te helpen.
- Contexten zijn altijd groter dan we denken en zeker groter dan de jongere zelf denkt. Jongeren zeggen makkelijk dat ze geen context hebben. Maar dat oordeel is dikwijls gebaseerd op een gevoel dat ze hebben als jongvolwassenen ten aanzien van deze context en we weten dat nu net bij adolescenten dat deze verhouding wordt verstoord/ belast door hun gedrag. Het afzetten van regels en verwachtingen van anderen is een belangrijk deel van hun ontwikkelingstaak en dat gaat gepaard met boosheid, aversie, enz. Met andere woorden, adolescenten hebben geen neutraal beeld van hun context omdat ze in een zeer emotioneel beladen ontwikkelingsfase zitten. De hulpverlener moet hiermee rekening houden omdat de adolescent het potentieel van de eigen context niet kan zien. De hulpverlener zal zijn uiterste best moeten doen om de cliënt de relativiteit van zijn oordeel te laten inzien.
- Een context is niet statisch. Contexten zijn vatbaar voor verandering en evolutie. De relatie tussen een adolescent en zijn context is sowieso vatbaar voor grote veranderingen omdat de adolescent de adolescentie ontgroeit. Als de relaties - erger dan wat men - gedurende een adolescentie kan verwachten verstoord zijn kan men hieraan werken en ervoor zorgen dat de partijen terug naar mekaar groeien. Hulpverleners dragen daarin een belangrijke verantwoordelijkheid door het veranderingsvermogen in relaties te zien, te benadrukken en te gebruiken.

De methodiek "La Vie" steunt op 3 pijlers m.n. een netwerkanalyse, een competentieanalyse en het doelenplan. We wensen op maat van de jongere en zijn situatie te werken en willen inzetten om een plan uit te

werken in samenwerking met verschillende partners. In tegenstelling tot BZW waarbij jongeren de stap naar alleen-wonen zette, is het einddoel voor CBAW dat de jongere een stabiele thuissituatie heeft. Dat kan een terugkeer naar huis, bij een familielid, een vriend of vriendin en ook alleen-wonen zijn. We beklemtonen hiermee het verschil tussen zelfstandig wonen versus autonoom wonen. Deze thuis wordt uitgebouwd door in te zetten op het trainen van vaardigheden die gelinkt zijn aan de ontwikkelingstaken waarmee de jongere wordt geconfronteerd. Maar dat wordt altijd gelinkt aan taakverlichting, het laten afnemen van stressoren en het aanwenden van protectieve factoren. Dat laatste is belangrijk omdat het gaat om een activeren en onderhouden van een kwaliteitsvol netwerk dat de jongere duurzaam bijstaat. Resultaten bekijken veel beter als de jongere wordt ondersteund door een duurzaam netwerk.

Dit proces verloopt volgens een bepaalde fasering en is intensief. We gaan op zoek naar wat jongeren kunnen, kennen en laten zien i.f.v. hun ontwikkelingstaken. We brengen stressoren en protectieve factoren in kaart en bespreken mogelijke pathologieën. We brengen de verschillende partners van de jongeren in kaart, hoe jongeren zich hierbij voelen, welke invloeden zij hebben op hun probleem. Hoe kunnen we deze relaties gebruiken, aanboren, afbouwen of invloed bijsturen? We koppelen mensen uit het netwerk vervolgens aan de doelen die jongeren voorop stellen.

De intensiteit van + 3 uur is noodzakelijk voornamelijk omwille van 2 aspecten:

- Noodzakelijke vaardigheden voor het uitbouwen van een stabiele thuis worden aangeleerd en ingeoefend (trainingsgericht aspect). Tijdens het begeleidingstraject wordt systematisch de autonomie vergroot.
- De bijzondere aandacht voor het herstellen en versterken van het netwerk van de jongere. De eerste praktijkervaring toont dat de focus zeer sterk op herstel ligt, omdat dit vaak belangrijke personen zijn voor de jongere ook al zijn de contacten niet goed.

Het werken aan competentieverhoging van de jongere gebeurt op 2 manieren: individueel en via groepswork. We merken dat deze kwetsbare jongeren in hun groei naar autonomie dikwijls geconfronteerd worden met isolement, uitstelgedrag, niet komen tot actie of groeien in een sociaal netwerk. Autonomie houdt rekening met de afhankelijkheid van jongeren, net zoals dat de sociale context eveneens afhankelijk is van jongeren omwille van de banden die ze met elkaar hebben. Alle jongeren die instromen in 'La Vie' nemen maandelijks deel aan de groepswerking). Bedoeling van de groepswerking is dat jongeren leren van elkaar en steun vinden bij elkaar. Dit sluit aan bij de getuigenissen van jongeren zoals weergegeven door CACHET vzw in het rapport "Sur ma Route" (2015):

"Jongvolwassenen met een jeugdhulpgeschiedenis geven aan dat ze veel steun ervaren van anderen met een vergelijkbaar parcours. De (h)erkenning van personen die hetzelfde doormaken of hebben doorgemaakt, zorgt ervoor dat ze zich minder alleen voelen, biedt perspectief en positieve voorbeelden om zich aan op te trekken wanneer het wat minder gaat.

Ervaringen uitwisselen is niet enkel leuk omdat de trajecten veel raakpunten hebben. Jongvolwassenen leren ook veel uit elkaars verhaal en voelen zich, en dat is misschien nog het belangrijkste van al, begrepen."

Vertrekkende vanuit deze bevinding is de groepswerking een onderdeel van de methodiek.

4.2.3 Thuiswonende jongeren in CBAW?

Gelet op de niet noodzakelijkheid van apart te wonen in deze methodiek en het feit dat ook jongeren die thuis blijven wonen binnen deze methodiek kunnen worden geholpen werd door de projectstuurgroep als positief ervaren, maar tevens stelde zich de vraag in hoeverre de begeleiding dan anders is dan bv Intensief kortdurende thuisbegeleiding.

Contextbegeleiding in functie van autonoom wonen is duidelijk anders omwille van de fundamenteel andere focus.

Bij Intensief kortdurende thuisbegeleiding is de insteek het gezin en de opvoedingssituatie, waarbij de ouders als opvoedingsverantwoordelijken fungeren. Bij Contextbegeleiding in functie van autonoom wonen is de insteek het autonoom wonen van jongere en wordt daartoe zijn context (ruimer dan het gezin) betrokken. De relatie is hier niet meer jongvolwassene versus opvoedingsverantwoordelijke, maar ligt de focus op wederzijdse verbondenheid die gekoppeld wordt aan een wederzijdse verantwoordelijkheid.

De verantwoordelijkheden liggen hier fundamenteel anders en “gelijkwaardiger”. De verantwoordelijkheden zijn hier als het ware herschikt, waardoor er een nieuwe context (en nieuwe mogelijkheden) ontstaat.

4.2.4 bereikte intensiteit in de methodiek

In de eerste 12 casussen werd een gemiddelde intensiteit behaald van gemiddeld 2u27 contacturen (cijfer oktober 2015) per week . Dit cijfer is exclusief de groepswerking aangezien deze nog niet was opgestart.

Opvallend was tevens dat er grote verschillen m.b.t. intensiteit waren tussen begeleidingen.

De laagste intensiteit was ongeveer één uur, de hoogste intensiteit was net geen 4u. Bij 33% v/d begeleidingen is de intensiteit minder dan 2u. Bij 42% is de intensiteit tussen 2 en 3 contacturen in de week. Bij 25% van de begeleidingen is deze boven de 3u.

Mogelijke verklaringen hiervoor zijn:

- cliëntkenmerken (vb. motivatie v/d jongere, intensiteit versus hulpvraag).
- Begeleidersstijl en de mate van vertrouwdheid met de methodiek.

We vermoeden dat beide bijdragen tot de verklaring. We zijn er wel van overtuigd dat de gemiddelde intensiteit op zich omwille van de verdere methodische uitwerking en omwille van de groepswerking (opgestart in januari 2016) zal stijgen.

4.3 De methodiekbeschrijving

De in de praktijk geteste methode “La Vie, leven in autonomie, vertrouwen in elkaar” werd beschreven de standaard van het NJI. Deze methode zal de komende jaren nog verder worden verrijkt met inzichten, werkwijzen en een onderdeel specifiek gericht op financiële opvoeding en budgetbegeleiding.

De eerste resultaten zijn veelbelovend. Door de focus op autonomie en het herstel en de uitbouw van het familiaal en sociaal netwerk (inclusief jongeren in begeleiding die elkaar steunen) hebben we tal van begeleide jongeren⁷ een stabiele thuis (in een context die ze aankunnen) kunnen bezorgen.

De projectstuurgroep deelde ons enthousiasme aangezien de nieuwe focus en invalshoek nieuwe kansen en opportuniteiten in de hulpverlening binnenbracht.

De methodiek La Vie werd opgenomen als bijlage bij dit rapport.

⁷ Jammer genoeg nog niet allemaal

5 Het project – doelstelling 3

Doelstelling 3: het aanreiken van elementen / aanbevelingen voor het verfijnen van de EMK regelgeving in het kader van een meer verantwoorde flexibilisering en een efficiënter gebruik van de maatschappelijke middelen.

5.1 Algemene opmerking

Tijdens de duur van dit project is het jeugdlandschap alsook de regelgeving aanzienlijk gewijzigd omwille van het 2de decreet op de Integrale Jeugdhulp. Het transitieproces is momenteel nog bezig, systeemfouten moeten nog weggewerkt worden, enz.

Het nieuwe jeugdhulplandschap heeft nog een aanzienlijke marge voor verbetering en verdringt momenteel in georganiseerde complexiteit en administratie. Specifieke beleidsaanbevelingen voor het verfijnen van de EMK-regelgeving is niet evident in een onstabiele regelgevende periode.

Het zou ons te ver leiden om aanbevelingen over Integrale Jeugdhulp over te maken. Desalniettemin willen we toch enkele aanbevelingen overmaken.

5.2 Contextbegeleiding

5.2.1 Typemodules contextbegeleiding

Contextbegeleiding binnen de bijzondere jeugdbijstand kent 4 typemodules.

De erkenning van een hoog intensieve module en de daaraan gekoppelde financiering was een grote stap vooruit. Als financieringssysteem werkt de typemodulering en creëerde dit mogelijkheden om intensievere trajecten af te leggen. Deze intensiteit is nodig bij gezinnen die nood hebben aan het intensief aanleren en trainen van opvoedingskundige en sociale vaardigheden en vaardigheden met betrekking tot cognities, emoties en gedragingen. Ook is deze intensiteit bruikbaar in gezinscontexten waarbij er op korte tijd allerlei dingen in het dagdagelijks leven in orde gemaakt moeten worden.

5.2.2 Aanmelding kan efficiënter – de mythe van het rechtstreeks toegankelijke

Het tweede decreet Integrale Jeugdhulp veroorzaakte dat 30 % van het mobiele aanbod van de Bijzondere Jeugdbijstand voor de Intersectorale Toegangspoort werd geplaatst. Zo werden de thuisbegeleidingsdiensten - met uitzondering van de Intensief kortdurende thuisbegeleiding rechtstreeks toegankelijk - waardoor gezinnen op verschillende wachtlijsten van thuisbegeleidingsdiensten worden geplaatst. Dat is niet efficiënt.

Het idee hierdoor keuzevrijheid te genereren voor het gezin is slecht schijn. Bij een opvoedingsnood wil het gezin dat er zo snel mogelijk hulp komt. Het maakt in de meeste situaties niet uit welke dienst er dan komt. Nu wordt er kostbare tijd verloren met het afbellen van de wachtlijst (en met te trachten personen op de wachtlijst te bereiken).

Het idee achter de evolutie was een dogma dat rechtstreeks toegankelijk hulp snel beschikbaar zou zijn en daardoor meer preventief zou kunnen werken. De realiteit is anders. Wachtlijsten van meer dan 6 maanden tot een jaar vormen geen uitzondering. De vraag kan worden gesteld of het zinvol is om cliënten op een wachtlijst voor Thuisbegeleiding te plaatsen indien er geen perspectief is op relatief snelle hulp (binnen 6 maanden). Ondertussen kan er veel veranderen in de gezinssituatie, waardoor de aanvankelijk gevraagde hulp niet meer adequaat en passend is.

5.2.3 Aanmelding kan efficiënter - verlaat de huidige “te brede invulling” van generalistisch werken

'De Cocon' heeft gekozen om methodisch te werken en de gebruikte methodieken volgens de standaard van het NJI duidelijk te omschrijven. Dit behelst eveneens een duidelijke omschrijving voor wie en voor welke problemen de interventie is ontworpen. Een belangrijk en fundamenteel knelpunt betreft de bewaking van de instroom.

“De doelgroep van een interventie wordt bepaald door het probleem waarvoor de interventie is ontworpen. Deze doelgroep heeft nog andere kenmerken. Soms hangen deze samen met het probleem, soms met de werkwijze van de interventie (bijvoorbeeld leeftijd, ernst van probleemgedrag, ...). Dit alles geeft aanleiding tot indicaties en contra-indicaties. Indicaties zijn kenmerken van het kind en de omgeving waarvan uit wetenschappelijk onderzoek bekend is of op basis van gesystematiseerde praktijkervaring verondersteld kan worden dat ze de kans van slagen van de aanpak positief beïnvloeden. Contra-indicaties verlagen de kans van slagen van de aanpak. Hieruit kan worden afgeleid dat een interventie effectiever is naarmate ze er beter in slaagt de doelgroep waarvoor ze is bedoeld te bewaken.”

Deze wetenschappelijke bevindingen botsen echter op de huidige manier van organiseren van de jeugdhulp in Vlaanderen, waarbij generalistisch werken zeer breed wordt ingevuld en waar van hulpverleners die de hulp uitvoeren verwacht wordt op een grote verscheidenheid aan hulpvragen een antwoord te geven. “In de praktijk blijkt dit vrijwel onmogelijk te zijn. Hulpverleners hebben vaak onvoldoende kennis en vaardigheden om deze grote verscheidenheid aan hulpvragen en achterliggende problematiek te behandelen.”

“De organisaties maar eveneens de overheid moeten beseffen dat een verbetering van kwaliteit en effectiviteit niet alleen verband houdt met een optimalisering van het handelen van de hulpverleners. De resultaten van de hulp staan of vallen ook met de kwaliteit van de toewijzing. Indicatiestelling is immers een speerpunt in de klinische cyclus omdat ze staat aan het einde van het diagnostische proces en het begin van de behandelingscyclus.”

De toewijs gebeurt nog te vaak op basis van algemene typemodules, die een diversiteit aan onderliggende problematieken, methoden en doelstellingen kunnen bevatten. Zo stelden we vast dat enerzijds bij een aantal dossiers er blijkbaar geen goede match/overeenstemming/koppeling was tussen de noden van het gezin enerzijds en de methodiek anderzijds.

Het is evident dat bijvoorbeeld ouders met gebrekkige opvoedingsvaardigheden een andere aanpak nodig hebben dan ouders in een conflictueuze scheiding waarbij de opvoedingsvaardigheden van op zich competente ouders in negatieve zin worden beïnvloed.

Het is ook evident dat er nood is aan thuisbegeleiding om het systeem in stand te houden (en het gezin te ondersteunen), maar evengoed aan interveniërende thuisbegeleiding met oog op een veranderingsproces.

Het is ook evident dat thuisbegeleiding in situaties waarbij er een opvoedingsspanning aanwezig is (een gezin is vastgelopen, maar er zijn nog geen ernstige en hardnekkige problemen) een andere soort thuisbegeleiding (alleszins naar methode toe) is dan deze die opereert in situaties van opvoedingsnood waarbij er tal van ernstige en hardnekkige problemen zijn.

Het is evident dat specialistische hulp bij gedrags- en ontwikkelingsproblemen bij de minderjarige door een beperking (handicap) of een psychische stoornis een ander soort thuisbegeleiding vragen dan een thuisbegeleiding voor multi-probleemgezinnen.

5.2.4 Aanbevelingen

Bovenstaande vaststellingen leiden ons tot volgende aanbevelingen:

- Start een proces op om een Vlaamse intersectorale visie te ontwikkelen op thuisbegeleiding en over de benodigde diversiteit die nodig is om een antwoord te geven op vele verschillende vragen.
- Het debat over generalistisch en specialistisch werken moet gevoerd worden. Vandaag is dit impliciet aanwezig maar wordt het niet gevoerd. Dit heeft als gevolg dat er diverse tegenstrijdige verwachtingen worden gesteld aan tal van diensten.
- Verlaat de huidige type-modulering als instrument voor indicatiestelling. Dit is onvoldoende fijnmazig. ‘Je vangt ook geen vlinders met een visnet om kabeljauwen te vangen;’

5.3 CBAW

5.3.1 **Aanbeveling 1:** zet in op autonoom wonen en verlaat de focus op zelfstandig wonen

In tegenstelling tot BZW waarbij jongeren de stap naar zelfstandig wonen noodgedwongen moeten zetten en daardoor in een situatie terecht komen die ze niet aankunnen, vragen we om in te zetten op een stabiele thuissituatie voor de jongere –die uitstroomt uit de bijzondere jeugdbijstand.

Dat kan een terugkeer naar huis, bij een familielid, een vriend of vriendin en ook alleen-wonen zijn. We beklemtonen hiermee het verschil tussen zelfstandig wonen versus autonoom wonen.

Vaak verblijven jongeren reeds in een voorziening die voor een CBAW begeleiding worden aangemeld met als doel zelfstandig te gaan wonen. De ervaring leert ons dat wie hiermee een aantal jongeren ‘over hun paard tillen’ en in feite hun toekomst dreigen te hypothekeer.

5.3.2 **Aanbeveling 2:** zet in op het herstel en uitbouw van het sociaal en familiaal netwerk

Wanneer jongeren een voorziening voor bijzondere jeugdzorg verlaten, staan velen onder hen er alleen voor. Dit is vaak een onbedoeld neveneffect van hun plaatsing, die gepaard gaat met breuken in hun familiaal en sociaal netwerk, hun schoolloopbaan en hun parcours in de jeugdhulpverlening.

Aangezien het hebben van een familiaal en sociaal netwerk een belangrijke protectieve factor is, is het aan te bevelen om in te zetten op het herstel van en uitbouw van het netwerk van de jongere.

5.3.3 **Aanbeveling 3:** Voorzie een standaardperiode waarin een dubbele maatregel mogelijk is

Vaak verblijven jongeren die voor een CBAW begeleiding worden aangemeld reeds in een voorziening. Omdat er slechts 1 maatregel kan lopen, moeten zij de sprong naar alleen-wonen maken. De ervaring leert ons dat we hiermee een aantal jongeren ‘over hun paard tillen’.

In tegenstelling tot BZW waarbij jongeren de stap naar alleen-wonen zette, is het einddoel voor CBAW “La Vie” dat de jongere een stabiele thuissituatie heeft. Dat kan een terugkeer naar huis, bij een familielid, een vriend of vriendin en ook alleen-wonen zijn.

We beklemtonen hiermee het verschil tussen zelfstandig wonen versus autonoom wonen. Dit proces verloopt volgens een bepaalde fasering en is zeer intensief. We gaan op zoek naar wat jongeren kunnen, kennen en laten zien i.f.v. hun ontwikkelingstaken. We brengen stressoren en protectieve factoren in kaart en bespreken mogelijke pathologieën. We brengen de verschillende partners van de jongeren in kaart, hoe jongeren zich hierbij voelen, welke invloeden zij hebben op hun probleem. Hoe kunnen we deze relaties gebruiken, aanboren, afbouwen of invloed bijsturen? We koppelen mensen uit het netwerk vervolgens aan de doelen die jongeren voorop stellen.

Daarom is het noodzakelijk dat we met de aangemelde jongeren, die reeds onder een bepaalde maatregel een verblijf kennen, tijd krijgen om samen met hen alle mogelijkheden te kunnen bekijken i.f.v. een oriëntering in hun dagelijks leven.

We pleiten voor een standaardperiode van 3 maanden (die gemotiveerd verlengbaar is) waarbij een dubbele maatregel mogelijk is (**voor mobiele diensten**) voor jongeren die verblijven in een:

- MPI
- TCK of andere kamertraining
- Psychiatrische voorziening
- Gemeenschapsinstellingen
- Internaten

Uiteraard geldt deze aanbeveling niet voor interne trajecten binnen voorzieningen (van begeleidingshuis, kamertraining tot CBAW).

5.3.4 **Aanbeveling 4:** creëer een typemodule CBAWHI

Aanleren en inoefenen van noodzakelijke vaardigheden en inzetten op het herstellen en versterken van het netwerk van de jongere vereist intensiteit. Daarom is de aanbeveling om te voorzien in een bijkomende typemodule voor een hoog intensieve vorm van CBAW.

5.3.5 **Aanbeveling 5:** Een niet EMK-aanbeveling

Zowel de verblijfssubsidie als het leefloon liggen onder de armoederisicodrempel. Om zich tegen armoede te beschermen, zoeken jongeren die van deze inkomens afhankelijk zijn onder andere naar manieren om hun woonkosten te drukken, door bijvoorbeeld te gaan samen wonen. Hierdoor dreigen ze echter hun statuut van alleenstaande te verliezen en een deel van hun inkomsten.

Ook gezinnen die hun jongvolwassen kind na een plaatsing opnieuw een thuis bieden, kunnen door het feit dat sociale rechten niet geïndividualiseerd zijn, verder benadeeld worden.

We willen pleiten voor wetgevende initiatieven om dit te verhelpen en sluiten aan bij aanbevelingen zoals geformuleerd door:

- het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting armoedebestrijding in het rapport: *Een voorziening voor bijzondere jeugdzorg verlaten: op zoek naar een plek in de samenleving. In: Strijd tegen armoede, een bijdrage aan politiek debat en politieke actie, december 2011*
- Van Audenhove Sharon, Vander Laene Freya, Eindelijk vertrokken? Jongeren uit de bijzondere jeugdbijstand op weg naar volwassenheid, TJK 2010/4, Larcier, Brussel, 2010
- Cachet vzw in volgende publicatie: *Clé Ann, Sur ma Route, Cachet vzw, 2015.*

'De Cocon' - 31/03/2016